

ACC. N:R M. 15235: 1-2.

Landskap: *Bohuslän* Upptecknare: *Gösta Olsson, Lund*
Härad: *Stängenäs* Berättare: *Carl Reising, Resteröd*
Socken: *Lyse* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1961* Född år *1892* i *Forsvälla*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Stenkörning. s. 1-2.

Skriv endast på denna sida.

År 1923 arrenderade jag Bua gård i Lyse, tillhörande präst-änkesätet. I gårdens berg drevs stenhuggeri av firmorna Kullgren och Brosten, och jag hade mycken stenkörning, ofta med två vagnar. Mest körde vi till Buahöjds hållplats. Därifrån fraktades stenen på järnväg in till Lysekils hamn. 1932 slutade stenhuggeriet i våra berg.

Stenkörning var utan tvivel en god extra inkomst för bönderna för jordbrukets inkomster var mycket låga på 1920- och 1930-talen. Den ekonomiska förbättringen märktes tydligt, först och främst på bostäder och ekonomihus, vidare förstklassiga hästar och redskap och därtill bra djur i övrigt. Beträffande kläder och mat var det nog ungefär lika för alla på orten, för nästan alla hade en viss fördel av stenindustrin. Något slöseri eller superi var det inte mera inom stenindustriområden än på andra håll inom länet. Då jag varit ordförande inom nykterhetsnämnden såväl i Lyse som i den kommun jag nu bor i har jag en viss kännedom härom.

De flest bönder som inte ägde granitberg hade det nog något sämre ställt än granitbergägare, som ju fick bergarrende och körlöner, men en hel del småbrukare (bortsett från i östra Lyse där ingen granit finns) hade extra inkomster från körning i stenbolagens berg samt lastning av sten, men till något lägre priser än vad bergägarna själva fick. Mina två närmaste grannar körde en tid ner den sten de själva högg.

Bolagen åtog sig ingen skyldighet att bygga eller underhålla vägar för stenkörning i Buas berg, utan det fick stenkörarna utföra och bekosta.

Något bråk mellan huggare och körare förekom inte varken i priser eller politik. Stenhuggarna var lite avundsjuka på körarna

för att dessa hade inkomster också från jord och djur. Mot stebolagen fick man vara på sin vakt om man skulle klara sig från deras slavkontrakt, det gällde att se upp med formuleringarna. Någon avund var det inte direkt från grannar som inte hade stenberg och körning, men ibland kunde framhållas från dem, att det var en fördel med stenkörning.

Stenkörargårdarna hade merastjänstefolk på grund av stenkörningen. Många fick vi långt bortifrån, från Dalsland, Bokenäs, Foss, Bärfendal t.ex., genom arbetsförmedlingen i Uddevalla och annonser i Bohuslänningen. Också socknens folk tog dräng- och pigplatser. Omkring 1930 var dränglön ca 50 kr per mån. och piglön ca 30 kr per mån. jämte fri kost och bostad.

Stenkörargårdarna hade extra arbetsfolk, bättre hästar som var tränade i hårt arbete, modernare redskap, och därför kunde jordbruket skötas lika bra, t.o.m. mera rationellt än på de gårdar, som inte hade stenkörning. I allmänhet fick stenkörarnas kvinnfolk arbeta mer både ute och inne för körningens skull.

Med körningen kom en arbetsbesparande modernitet; foderautomaten. Då hästarna skulle gå i berget, måste de ha kraftfoder kl. 4 på morgonen, men det klarade automaten av, och vi kunde få sova ett par timmar längre. Jag köpte den 1928 från Nordiska Maskinkompaniet i Göteborg genom en kringfarande agent. Den kostade omkring 100 kr. Jag hade den i bruk till dess stenkörningen tog slut 1932. Min granne i söder, Gunnar Olsson, hade stenkörning med många hästar, och han köpte också en sådan automat. Någon annan köpare av foderautomat känner jag ej till från den tid jag var i Lyse.